

การสร้างศาสนทายาทในศตวรรษที่ 21 CREATING RELIGIOUS HEIRS IN THE 21ST CENTURY

ณัฐกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์

Natthakarn Hongkulaset

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus.

E-mail; natthakarn.hong@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศไทย มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาประชาชนในสังคมไทยโดยพระภิกษุ สามเณรเป็นกลไกสำคัญเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า ปัจจุบันแนวโน้มพระภิกษุ สามเณรในประเทศไทยปี พ.ศ. 2568 มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง แม้ภาพรวมจำนวนพระภิกษุ สามเณรยังมีจำนวนมาก แต่ถ้าว่า พระภิกษุ สามเณร ส่วนมากอาศัยอยู่วัดใหญ่ในเมือง ส่วนวัดเล็กนอกเมืองมีพระภิกษุ สามเณรอาศัยอยู่น้อยมาก วัดนอกเขตอำเภอเมืองส่วนมากจำนวนพระภิกษุ สามเณรต่ำกว่า 10 รูป และจังหวัดใหญ่ประเทศไทยมีพระภิกษุ สามเณรอาศัยอยู่มาก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร รองลงมาจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ สาเหตุผลพระภิกษุ สามเณร อาศัยอยู่วัดในเมืองใหญ่ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการสืบต่อพระพุทธศาสนา ส่วนวัดในอำเภอเล็กๆ ชุมชนห่างไกล มีพระภิกษุ สามเณรอาศัยอยู่น้อยมาก เพราะขาดปัจจัยฯลฯ วัดหนึ่งๆ ต่ำกว่า 5 รูป นอกจากนี้พระภิกษุจำนวนมากเป็นพระภิกษุผู้สูงอายุ พระภิกษุอายุน้อยกับเณรมีจำนวนน้อย เข้าชั้นวิภคิตี พระภิกษุอายุน้อยส่วนมากบวชระยะสั้น ภาระสืบต่อพระพุทธศาสนาตกอยู่กับพระภิกษุสูงอายุ สามเณรจำนวนหนึ่งบวชเรียน ปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดการสร้างศาสนทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นสนับสนุนเยาวชนบวชเรียน สนับสนุนให้สามเณรบวชเรียนต่อเป็นพระภิกษุ สร้างศาสนทายาททรงไว้ซึ่งพระไตรปิฎกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานการณ์ศตวรรษที่ 21 เกิดกระบวนการสืบต่อพระพุทธศาสนาในประเทศไทยขยายการศึกษาคณะสงฆ์ให้กระจายตัวครอบคลุมวัดทุกตำบล ปรับรูปแบบกิจกรรมการศึกษาคณะสงฆ์ เพิ่มจำนวนศาสนทายาท ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วงครองสมณเพศหรือแม้ลาสิกขา สามารถใช้ความรู้พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและสังคม ช่วยสืบทอดคำสอนพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การสร้างศาสนทายาท,ศตวรรษ 21

Abstracts

Buddhism flourishes in Thailand, influencing the refinement of people in Thai society, with monks and novices being an important mechanism for spreading Buddhism and continuing the teachings of the Lord Buddha. Currently, the trend of monks and novices in Thailand in 2025 has been declining continuously. Although the overall number of monks and novices is still large, most monks and novices live in large temples in the city. Small temples outside the city have very few monks and novices. Most temples outside the city

district have fewer than 10 monks and novices, and large provinces in Thailand have many monks and novices, such as Bangkok, followed by Nakhon Ratchasima and Buriram. The reason why monks and novices live in temples in large cities is because there are factors supporting their education and facilities for continuing Buddhism. Temples in small districts and remote communities have very few monks and novices because of lack of resources, etc. Each temple has less than 5 monks. In addition, many monks are elderly monks. The number of young monks and novices is critically low. Most young monks ordain for a short period of time. The burden of continuing Buddhism falls on the elderly monks. A number of novices ordain to study and practice Dhamma in order to create religious heirs to continue Buddhism systematically. Start supporting the youth to ordain and study, support novices to ordain and continue to study as monks, create religious heirs who uphold the Tripitaka, and spread Buddhism in the 21st century. Start the process of continuing Buddhism in Thailand. Expand the education of the Sangha to cover every temple in every sub-district. Adjust the form of educational activities of the Sangha. Increase the number of religious heirs. Help develop the quality of life during the monkhood or even after disrobing. They can use their knowledge to develop their own quality of life and society. Help continue the teachings of Buddhism.

Keywords: Creating religious heirs, 21st century

บทนำ

พระภิกษุสงฆ์และสามเณร เป็นศาสนทายาทสืบต่อพระพุทธศาสนา เรียนรู้ ทรงจำพระไตรปิฎก พัฒนาวัด พัฒนาชุมชนวิถีพุทธ สถาปนาปัจจุบัน วัดร้างเพิ่มมากขึ้น วัดมีพระต่ำกว่า 5 รูปมีจำนวนมาก พระภิกษุ สามเณร ส่วนมากอาศัยอยู่วัดในเมือง วัดสำนักเรียน จังหวัดที่มีพระภิกษุสามเณรและวัดมากที่สุด กรุงเทพมหานคร วัด 460 วัด พระภิกษุ 29,784 รูป สามเณร 6,856 รูป และ 10 จังหวัดเรียงจากมากสุดถึง น้อยสุด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา วัด 2,204 วัด พระภิกษุ 23,966 รูป สามเณร 1,240 รูป จังหวัด อุบลราชธานี วัด 1,899 วัด พระภิกษุ 19,052 รูป สามเณร 3,124 รูป จังหวัดร้อยเอ็ด วัด 1,660 วัด พระภิกษุ 14,392 รูป สามเณร 1,218 รูป จังหวัดอุดรธานี วัด 1,579 วัด พระภิกษุ 17,476 รูป สามเณร 2,196 รูป จังหวัดขอนแก่น วัด 1,568 วัด พระภิกษุ 17,300 รูป สามเณร 2,212 รูป จังหวัดเชียงใหม่ วัด 1,486 วัด พระภิกษุ 11,900 รูป สามเณร 7,744 รูป จังหวัดศรีสะเกษ วัด 1,410 วัด พระภิกษุ 12,036 รูป สามเณร 1,460 รูป จังหวัดสกลนคร วัด 1,260 วัด พระภิกษุ 11,920 รูป สามเณร 1,176 รูป จังหวัด มหาสารคาม วัด 1,123 วัด พระภิกษุ 6,688 รูป สามเณร 600 รูป จังหวัดบุรีรัมย์ วัด 1,121 วัด พระภิกษุ 11,067 รูป สามเณร 912 รูป และจังหวัดที่มีพระภิกษุสามเณรและวัดน้อยที่สุด คือจังหวัดยะลา วัด 53 วัด พระภิกษุ 488 รูป สามเณร 50 รูป (กลุ่มคลังข้อมูลสถิติ กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

กรุงเทพมหานครมีจำนวนวัดไม่มาก แต่มีศักยภาพสูงในการสนับสนุนการศึกษา การจัดกิจกรรมสืบต่อพระพุทธศาสนา รวมถึงอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ การกำหนดนโยบายบริหารคณะสงฆ์ทั้งประเทศ

จังหวัดขนาดใหญ่มีวัดจำนวนมาก มีพระภิกษุ สามเณรมาก มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์ บริหารกิจการคณะสงฆ์ภายในจังหวัดเท่านั้น การแก้ปัญหาศาสนทายาทภาพรวมของประเทศไม่สามารถดำเนินการได้ การบวชเรียนและการเดินทางเข้าสู่เมืองใหญ่ อาศัยอยู่ในวัดใหญ่ยังนิยมดำเนินการอยู่ ส่งผลให้วัดขนาดเล็กรอบนอกเมืองใหญ่ อำเภอนอกเมือง ชุมชนห่างไกล แต่ละวัดมีพระภิกษุ สามเณรจำนวนน้อย บางวัดมีพระภิกษุอาศัยอยู่ต่ำกว่า 5 รูป โดยเฉพาะหลังออกพรรษา ทั้งนี้พระภิกษุจำนวนมากยังเป็นพระภิกษุผู้สูงอายุ พระภิกษุหนุ่มและสามเณรน้อยนับวันมีจำนวนลดลง พระภิกษุหนุ่มส่วนมากเป็นบวชระยะสั้น เรียนรู้พระธรรมวินัยน้อย เมื่อลาสิกขาไม่สามารถอธิบายพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้ การสนับสนุนสืบทอดพระพุทธศาสนาในชุมชนมีน้อยส่งผลให้ วัดนอกเมืองมีวัดร้างเพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2561 วัดร้างจำนวน 5593 วัด ปี พ.ศ. 2562 วัดร้างจำนวน 5494 วัด ปี พ.ศ. 2563 วัดร้างจำนวน 5482 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564)

วัดส่วนมากมีพระภิกษุสูงอายุอาศัยอยู่ ร่วมกับสามเณรจำนวนหนึ่งที่บวชเรียนและปฏิบัติธรรม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพระภิกษุ สามเณรมีแนวโน้มจำนวนลดลง ส่งผลต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา เนื่องจากสามเณรบวชเรียนนานและบางรูปบวชเรียนตลอดชีวิต การรู้ของสามเณรสามารถเรียนรู้ได้เร็ว สอบบาลีประโยค 9 ได้ตั้งแต่เป็นสามเณร ท่องจำปาติโมกข์ คือ คัมภีร์ที่เป็นที่รวมพระวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นพุทธอาณัติสำหรับพระสงฆ์ คือ ศีล 227 ข้อ “เกิดเหตุน่าอัศจรรย์สามเณร 10 ขวบ ยังอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ ไม่เคยเรียนบาลีมาก่อน แต่ความจำเป็นเลิศ สอบผ่านท่องปาฏิโมกข์ใน 45 นาทีที่สวดชัดเจนทุกถ้อยคำ” (ผู้จัดการออนไลน์, 2566) ทั้งนี้ สามเณรที่บวชเรียนส่วนมากช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนา พัฒนาดนเองดำรงตำแหน่งคณะสงฆ์ บางรูปลาสิกขาสามารถรับราชการ ประกอบอาชีพอิสระ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

วัดร้าง วัดขาดแคลนพระภิกษุ สามเณร พุทธศาสนิกชนที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนา สามารถนำความรู้ ความสามารถไปช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณรพัฒนาพื้นที่วัดร้างให้เกิดการใช้ประโยชน์ตามหลักพระพุทธศาสนา ช่วยพัฒนาวัดที่ขาดแคลนพระภิกษุ สามเณรให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม สามารถประสานงานกับคณะสงฆ์ ประสานงานหน่วยงานรัฐ ประสานงานชุมชนเข้ามามีกิจกรรมวัดอย่างเหมาะสม ตามธรรม ตามวินัย ด้วยเหตุผล ความสำคัญดังกล่าว การจัดบวชสามเณร ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนพระภิกษุหนุ่ม เพิ่มพุทธศาสนิกชนช่วยงานพระพุทธศาสนา

ภาวะวิกฤตการขาดแคลนสามเณรสังคมไทย จำเป็นต้องสนับสนุนและร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาร้างศาสนทายาทใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เกิดกระบวนการสืบทอดพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เนื่องจาก การลดจำนวนลงของสามเณรไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่หากเกิดจากปัจจัยหลายประการ ปัจจัยด้านการจัดการศึกษาภาคบังคับที่ส่งผลต่อการลดจำนวนลงของสามเณร ในอดีตเยาวชนหลังจบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 6 นิยมบวชเรียน ปัจจุบันจำนวนเยาวชนในชุมชนมีจำนวนลดลงปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วจึงบวชเรียน

วัดหลายแห่งสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตวัด ร่วมกับคณะสงฆ์การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม บวชเณร เรียนทางโลกควบคู่เรียนทางธรรมภายใต้การปกครองดูแลร่วมกันของพระภิกษุ ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ช่วยเพิ่มจำนวนสามเณรและคงจำนวนนักเรียนของโรงเรียนชุมชน ส่วนการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ ควรปรับปรุงแบบการจัดการศึกษาเข้าสู่วัด จัดรูปแบบและกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกับวัด คณะสงฆ์ในพื้นที่ ผสมผสานกับการจัดการศึกษาผ่านสื่อออนไลน์ ช่วยพระภิกษุ สามเณรเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อีกทั้งเยาวชนรุ่นใหม่ นิยมเรียนรู้ในชั้นเรียน นิยมเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาซึ่งเน้นการเรียนรู้แบบเข้าชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการทรงจำหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนา และความแม่นยำอธิบาย การประยุกต์ใช้หลักธรรม รวมถึงการสอบบาลี การนักธรรมมีกระบวนการสอบที่เข้มงวด แตกต่างจากการทดสอบทางการศึกษาของทางโลกเน้น สอบผ่านและไม่มี การตกซ้ำชั้น ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจให้ผู้บวชเรียน ไม่นิยมเรียนนักธรรม บาลี

การเทียบวุฒิกับทางโลก นักธรรมชั้นตรี, นักธรรมชั้นโท, นักธรรมชั้นเอก เทียบเท่า ประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.6) ประโยค 1-2 เทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนต้น,เปรียญธรรม 3 พร้อมจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) เปรียญธรรม 4, เปรียญธรรม 5 เทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) เปรียญธรรม 6 เทียบเท่า ระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี (สาขาวิชาภาษาบาลี) เปรียญธรรม 7, เปรียญธรรม 8 เทียบเท่า ระดับปริญญาโท (สาขาวิชาภาษาบาลี) เปรียญธรรม 9 เทียบเท่า ระดับปริญญาเอก (สาขาวิชาภาษาบาลี) ระดับปริญญาตามที่กล่าวมา คือ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก นั้นยังไม่มีกฎหมายรองรับ ดังนั้น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย คณะสงฆ์ควรจัดให้มีกฎหมายรองรับการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ปรับเปลี่ยนวิธีเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เกิดการสร้างศาสนทายาทให้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตขาดแคลนพระภิกษุสงฆ์สามเณรและสร้างความร่วมมือในการดูแลวัด การดูแลวัดร้างการสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาการสืบทอดพระพุทธศาสนาการจัดกิจกรรมการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีปัญหาความต้องการที่หลากหลายตามหลักการของพระพุทธศาสนากำหนดแนวทางในการสร้างศาสนทายาททรัพยากรที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาไว้ดังต่อไปนี้

ศาสนทายาท ผู้ที่สืบทอดพระพุทธศาสนาตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่าเป็นพุทธบริษัท 4 คือ...ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่มาในปัจจุบัน “ภิกษุณี” ก็ไม่มีแล้ว และ“สามเณร” ถือว่า “เป็นเหล้ากของสมณะ” จึงเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาที่มีอายุน้อยที่สุด ส่วนมากการบรรพชาเป็นสามเณรนั้นนิยมตามประเพณีไทยก็คืออายุ 7 ปีขึ้นไปจนถึงอายุ 20 ปีเต็มจึงจะสามารถ “อุปสมบท” เป็น “พระภิกษุ” ในพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยได้ เมื่อมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน “ศาสนทายาท” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนา มีสามเณรรูปหนึ่งที่มีอายุเพียง 10 ปีก็สามารถสอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค สามเณรที่มีอายุเพียง 16 ปี ก็สามารถเรียนจบเปรียญธรรม 9 ประโยค เป็นสามเณรรูปแรกและครั้งแรกในวงการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย (พระมหาสมัย จินตโสมโก,2566)

ศาสนทายาท อ่านว่า สา-สะ-นะ-ทา-ยาต ประกอบด้วยคำว่า ศาสน + ทายาท (1) “ศาสนา” บาลีเป็น “ศาสนา” อ่านว่า สา-สะ-นะ รากศัพท์มาจาก -(1) สาธุ (ธาตุ = สั่งสอน) + ยุ ปัจจัย, แปลง ยุ เป็น อน (อะ-นะ): สาธุ + ยุ > อน = ศาสน แปลตามศัพท์ว่า (1) “คำอันท่านสั่งสอน” (2) “คำเป็นเครื่องสั่งสอนชาวโลกพร้อมทั้งเทวโลก” (2) สส (ธาตุ = เปียดเบียน) + ยุ ปัจจัย, แปลง ยุ เป็น อน, ที่มะ (ยัตเสียง) อะ ที่ ส-(ส) เป็น อา (สส > สาส) : สส + ยุ > อน = สสน > ศาสน แปลตามศัพท์ว่า “คำสั่งสอนที่เปียดเบียนกิเลส” คำว่า “ศาสนา” (นปุงสกลิงค์) มีที่ใช้ในความหมาย 3 อย่าง คือ (1) คำสอน = teaching หรือที่เรียกทับศัพท์ว่า “ศาสนา” (2) คำสั่ง (ในทางปกครองบังคับบัญชา) = order (to rule, govern) (3) ข่าว = message คือที่เราคุ้นกันในคำว่า “สาส์น” (सान) ในที่นี้ใช้ในความหมายตามข้อ (1) ในภาษาไทยใช้ตามรูปสันสกฤตเป็น

“ศาสน” และ “ศาสนา” (2) “ทายาท” บาลีอ่านว่า ทา-ยา-ทะ รากศัพท์มาจาก ทาย (อ่านว่า ทา-ยะ = สิ่งสมควรมอบให้) + อา (คำอุปสรรค = ทัว, ยิ่ง, กลับความ) + ทา (ธาตุ = ให้) + อ ปัจจัย, “ลบบรรณ” คือลบบรรณ อา ที่ ทา (ทา > ท) : ทาย + อา + ทา = ทายาทา > ทายาท + อ = ทายาท (ปุงลึงค์) แปลตามศัพท์ว่า “ผู้ถือเอาสิ่งที่สมควรมอบให้” หมายถึง ผู้สืบสกุล, ผู้รับมรดก (heir) ผู้ที่อายุยังน้อยเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร (โดยมากเล็งถึงสามเณร) และหวังว่าจะอยู่ในสมณเพศยั่งยืนเพื่อสืบอายุพระศาสนาให้ยืนยาวต่อไป (ชมรมธรรมธรรมา,2565)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 “ศาสน-, ศาสนา : (คำนาม) ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือแสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลกเป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมัตถ์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาปอันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้น ๆ. (ส. ศาสน ว่า คำสอน, ข้อบังคับ; ป. ศาสน).”

สามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระราหุล เป็นพระโอรสของเจ้าชายสิทธัตถะ กับพระนางยโสธรา (พิมพา) เมื่อพระบรมศาสดาได้ตรัสรู้แล้วเสด็จมาเทศนาโปรดพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ ประทับอยู่ที่นิโครธาราม พระนางยโสธราส่งพระราหุลกุมาร ผู้เป็นพระโอรสออกมาทูลขอพระราชสมบัติที่ควรจะได้ ราหุลกุมารออกไปเฝ้าเจ้าปราศรัยแสดงความรักใคร่มีประการต่าง ๆ ครั้นเห็นพระบรมศาสดาจะเสด็จกลับ จึงร้องทูลขอราชสมบัติพลาตามเสด็จพระบรมศาสดาทรงดำริว่า ทริพยสมบัติทั้งหลาย ที่จะมั่นคงถาวร และประเสริฐยิ่งกว่าอริยทรัพย์นั้นไม่มี ควรที่เราจะให้อริยทรัพย์แก่ราหุลเถิด ด้วยการให้สรณคมน์ 3 นับได้ว่าราหุลเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา เมื่อราหุลกุมารบวชเป็นสามเณรแล้ว ตามเสด็จพระบรมศาสดาและพระอุปัชฌาย์ของตนไป ครั้นมีอายุครบแล้วก็ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ พระราหุลจึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ใคร่ในการศึกษา

สามเณรเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา บวชเมื่อมีอายุไม่ถึง 20 แสดง แสดงความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา พร้อมเป็นศาสนทายาท สั่งสอนชาวโลก เช่นเดียวกับพระภิกษุ และมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมบวชสามเณรเพิ่มจำนวนศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนาในสังคมยุคปัจจุบันที่สามเณรมีแนวโน้มลดจำนวนลง

การบวชลูก บวชหลานเพื่อเป็นญาติกับพระศาสนา สมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เสด็จพระราชดำเนินไปหาพระโมคคัลลีสบุตรตีสเถระเจ้า รับสั่งถามท่านว่าหน้าที่พระองค์ทรงบำเพ็ญกุศล “.. หลังจากพุทธกาล พระเจ้าศรีธรรมโศกราช ผู้เคยสร้างพระเจดีย์ถึง 84,000 องค์ สร้างวัดถึง 84,000 วัดและถวายอุปฐากบำรุงพระภิกษุสงฆ์ 84,000 รูป ได้เข้าตรัสถามพระอรหันต์องค์หนึ่งว่า “..พระองค์ได้ทรงสร้างกุศลมากมายถึงเพียงนี้แล้ว จะนับว่าพระองค์ได้ทรงเป็นญาติกับพระศาสนาได้หรือยัง” พระอรหันต์องค์นั้นก็ตอบว่า “..บุคคลใดได้บวชตัวเองหรือบวชลูกชายลูกหญิงของตนให้เป็นพระในพระพุทธศาสนาแล้ว ก็นับว่าผู้นั้นเป็นญาติของพระศาสนาได้” ..” (ท่านพ่อลี ธัมมธโร,2515)

การบวชในสังคมไทย คนไทยส่วนใหญ่บวชตามประเพณี ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ การบวชเป็นการทดแทนพระคุณของบิดามารดา การบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและวิชาการที่สถาบันสงฆ์จัดให้ การบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไป บวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา การบวชเพื่อการดำรงชีวิต บวชเพราะศรัทธา และการบวชปัจจัยสำคัญรับอิทธิพลของบุคคลอื่น ได้แก่ การโน้มน้าวชักจูงจากบิดามารดาและมิตรสหาย รองลงมาคือการตัดสินใจด้วยตนเองและอิทธิพลของสื่อสารมวลชน (จำนงค์อดิวัฒนสิทธิ์,2538)

การบวชสามเณรส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มจำนวนทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานต่อการเพิ่มจำนวนพระสงฆ์และสามเณรผ่านการศึกษาวรรณานส่งผลต่อการสืบต่อพระพุทธศาสนาทรงไว้ซึ่งพระไตรปิฎกเรียนรู้กิจกรรมและกระบวนการทางพระพุทธศาสนาช่วยให้เมื่อบวชเป็นพระภิกษุ เข้าสู่ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์บริหารงานปกครองคณะสงฆ์ได้มากกว่าพระภิกษุที่บวชเมื่ออายุครบบวชเนื่องจากประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยย่อมมีน้อยกว่าสามเณรที่บวชมายาวนานและเข้าร่วมกิจกรรมกับคณะสงฆ์จึงช่วยให้สามารถดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ภายในวัดได้ดี และการบวชเณรจนถึงการบวชพระสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวสามเณรกับคณะสงฆ์รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาสร้างศรัทธาให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสามเณรกับบุคคลจำนวนมากอย่างเช่นการจัดทำรายการบวชสามเณรช่วงภาคฤดูร้อนมีกิจกรรมต่างๆที่แสดงความสัมพันธ์กับบุคคลที่หลากหลายสาขาอาชีพภายใต้กิจกรรมการบวชเณรร่วมกันทำให้เกิดความคุ้นเคยความเป็นเครือญาติกันและกันแสดงถึงการบวชส่งผลต่อการสร้างศาสนทายาทให้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา

การสร้างศาสนทายาทในศตวรรษที่ 21 ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเทคโนโลยีทางการสื่อสารกระบวนการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นแต่กิจกรรมการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาการทรงไว้ซึ่งพระไตรปิฎกมีความจำเป็นต่อการรักษาไว้ ซึ่งหลักธรรมคำสั่งสอนให้เหมือนกับสมัยที่พระพุทธองค์ยังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่กิจกรรมการเรียนรู้การสืบต่อพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนทายาทต้องรักษาพระหลักธรรมคำสั่งสอนไว้ให้คงเดิม แต่ถ้าว่างพฤติกรรมเรียนรู้ของเยาวชนและพระสงฆ์รวมถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไปมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนน้อยลงเน้นการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์และเกิดการสร้างกระแสใหม่ๆทั้งกระแสที่ก่อให้เกิดการสืบต่อพระพุทธศาสนา กระแสที่สร้างการเรียนรู้ที่ผิดเพี้ยนส่งผลกระทบต่อการก่อกำเนิดพระพุทธศาสนาให้ล่มสลายลง

ศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาเรียนรู้และปรับตัวให้สามารถสืบต่อหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปในศตวรรษที่ 21 สร้างกระบวนการเรียนรู้แรงจูงใจให้เกิดขึ้นและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการสร้างศาสนทายาทใหม่ๆให้ได้หลากหลายรูปแบบปรับเปลี่ยนรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลรวมถึงยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้รัฐได้เข้ามาสนับสนุนในด้านกฎหมายและสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้ศาสนทายาทเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศพัฒนาสังคมไทย

ศาสนทายาทยุคศตวรรษที่ 21 การประยุกต์หลักธรรม หลักการ แนวคิด พัฒนาการทางพระพุทธศาสนา ให้ตอบสนองการพัฒนาสังคม การแก้ปัญหาขัดเกลาสังคม เนื่องจาก โลกในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนโฉมหน้าเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ มากมาย สภาพปัญหาปรับเปลี่ยนรวดเร็ว แต่ละปัญหามีความซับซ้อนเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแสวงหาข้อเท็จจริง ข้อมูลจริง แม้กระจายรวดเร็วอาศัยการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เชื่อมต่อข้อมูลทำให้โลกไร้พรมแดน กิเลสของคนในสังคมหลั่งหลั่งและกัน ผู้แสดงบทบาทมุมโลกหนึ่ง รับรู้อีกมุมโลกหนึ่ง ข้อมูลแสดงการช่วงชิงอำนาจระหว่างรัฐมหาอำนาจ การใช้อำนาจแทรกแซงกิจการรัฐอีกมุมโลกหนึ่ง ก่อให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบถึงกันทั้งโลก ตัวอย่างของปัญหาต่างๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เป็นต้น คณะสงฆ์ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบกิจกรรมสร้างศาสนทายาทศตวรรษที่ 21 อาศัยการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมนุษย์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงนี้ เตรียมความพร้อมเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาต่าง ๆ ด้านทักษะชีวิต ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านอารยธรรมใหม่ ด้านระบบทางสังคม ด้านการติดต่อสื่อสารเครือข่ายทางสังคม (พระณัฐวุฒิ พันทะลี, 2563) กิจกรรมหลังการเรียนรู้ของสามเณรปรับเปลี่ยนไป รูปแบบการเรียนรู้ในชั้นเรียนลดลง เปลี่ยนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา รูปแบบการเรียนรู้หลังจบการศึกษาภาคบังคับ เปลี่ยนเป็นการจัดการศึกษาแบบร่วมมือระหว่างโรงเรียนชุมชนกับคณะสงฆ์ วัดในชุมชน ผู้ปกครอง กิจกรรมวัด กิจกรรมชุมชนให้สามเณรเรียนรู้ตามสภาพจริง ประยุกต์ใช้ความรู้ตรงตามการใช้ชีวิตประจำวัน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย การจัดการให้ศาสนทายาท ศึกษาหาความรู้แผนกบาลีผ่านได้ตามลำดับชั้นจนบรรลุขั้นสูงสุดของหลักสูตร สร้างนิสัยการใฝ่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ตลอดชีวิต พัฒนาศาสนทายาทให้มีความสามารถเผยแผ่หลักพุทธธรรมไปได้ทั่วโลก วางรากฐานพระพุทธรูปศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน จัดสำนักเรียนมีสภาพแวดล้อมสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย รมรื่นสวยงาม บรรยากาศน่าอภิรมย์ มีวัสดุ อุปกรณ์ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมเพียงพอ มีทรัพยากรและปัจจัยสี่ สนับสนุนอย่างเพียงพอตลอดเวลา มีบุคลากร ผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร ต้นแบบที่ดีในการดำรงสมณเพศ (พระมหาสุทนต์ สุวฑฺฒโก (บุญเสนอ) และคณะ, 2564)

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทจำเป็นจะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมให้สามเณรได้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและประยุกต์ใช้ความรู้ที่หลากหลายผ่านเครื่องมือการสื่อสารการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและการเรียนรู้ยังคงรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้ที่แม่นยำในการทรงพระไตรปิฎกการทรงจำหลักการและวิธีการอันเป็นอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทไว้ให้เกิดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้เกิดการกระจายสถานที่จัดการศึกษาครอบคลุมไปยังวัดในทุกหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการเพิ่มจำนวนพระภิกษุสามเณรในแต่ละวัดมากขึ้น

รูปแบบส่งเสริมทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของสามเณร การสืบทอดพระพุทธศาสนาในโลกอนาคต การสร้างงานสนองงานคณะสงฆ์ สามเณรอาจเรียนไม่เก่ง ทรงจำพระไตรปิฎกไม่เก่ง แต่สามเณรพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ช่วยให้สามเณรแสวงหาความรู้สร้างนวัตกรรมสนองงานคณะสงฆ์ เพราะฉะนั้น สามเณรควรสืบทอดพระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานในฐานะศาสนทายาทเป็นพระภิกษุ สร้างผลงานปกครองคณะสงฆ์ด้านต่างๆ ให้เกิดผลสำเร็จและพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ไม่จำกัดแต่เพียงในตำราเรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริง มีความสุขในการเรียนรู้ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ต้องคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ และแก้ไขปัญหาได้ นวัตกรรมสามเณร

รูปแบบส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพหลังลาสิกขาของสามเณร การใช้ชีวิตที่ถูกศีลและรูปแบบพระภิกษุ เป็นการใช้ชีวิตที่สามเณรต้องเรียนรู้ ปรับตัวระหว่างดำรงอยู่ในเพศสมณ ความสามารถในการที่จะปรับตัว หรือเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต รู้จักอยู่ร่วมกับพระภิกษุ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความยืดหยุ่น ประณีประนอม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายมากกว่ายึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง และนำหลักการรักษาศีลขั้นสูงว่าเป็นบทเรียนการใช้ชีวิต การแสดงการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ มีวินัยและทุ่มเททำงานอย่างจริงจัง รู้จักนำประสบการณ์ปฏิบัติกรรมฐานมาใช้ควบคุมอารมณ์ รู้จักการให้และทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะความเป็นผู้นำ และรู้จักทำความดีโดยไม่หวังผล และหลังลาสิกขาความสามารถในการที่จะปรับตัว หรือเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง แสดงความเป็นพุทธศาสนิกชน คนดีของสังคม

รูปแบบส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารของสามเณร ศาสนทายาทผู้สนองงานคณะสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ใช้ให้ถูกวิธีและเกิดประโยชน์ต่องานปกครองคณะสงฆ์ด้านต่างๆ รวมถึงใช้เทคโนโลยีเพื่อหาความรู้มากกว่าความบันเทิง รู้วิธีการที่จะเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถสร้างข้อมูลทางพระพุทธศาสนา ชัดความรู้กิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้มีความน่าเชื่อถือ รู้จักอ้างถึงที่มาของข้อมูล มีทักษะต่อการนำเสนองานคณะสงฆ์ทันต่อสถานการณ์ต่างๆ

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การดูแลสุขภาพพระภิกษุสงฆ์และชุมชนของสามเณร วัดนอกเมืองใหญ่พระภิกษุมีแนวโน้มลดลง พระภิกษุสูงอายุมีจำนวนมาก การดูแลสุขภาพจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพส่งเสริมสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นและเร่งด่วน เนื่องจากพระภิกษุสูงอายุอาพาธ ส่วนมากขาดผู้ดูแล และนิยมจัดการโดยแจ้งให้ญาติมารับพระภิกษุอาพาธไปดูแลที่บ้าน หรือจัดให้ญาติมาอยู่ดูแลพระภิกษุอาพาธที่วัด ใช้ชีวิตที่วัดอาจไม่เหมาะสม อีกทั้ง พระภิกษুবวชนาน บางรูปบวชตั้งแต่เป็นสามเณรจนถึงเป็นพระภิกษุสูงอายุ ความสัมพันธ์กับญาติมีน้อยกว่าความสัมพันธ์กับพระภิกษุสามเณร ชุมชน ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การดูแลสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ให้แก่สามเณร ควรเร่งดำเนินการ เพิ่มทักษะด้านงานบริหารพระภิกษุอาพาธ ส่งเสริมศักยภาพให้สามเณรปรับปรุงวิธีการดูแลสุขภาพวิถีพุทธ ผสมผสานกับการดูแลสุขภาพแพทย์แผนปัจจุบัน

การบวชสามเณร เพื่อสร้างศาสนทายาท ป้องกันวิกฤตปัญหาการขาดแคลนพระภิกษุสงฆ์และขาดแคลนสามเณรผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ลดปัญหาการเกิดวัดร้าง การบวชสามเณรช่วยให้เกิดการสร้างศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา โดยการสนับสนุนให้แต่ละชุมชนปลูกฝังการบวชแก่เยาวชน จัดกิจกรรมบวชเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งเป็นกิจกรรมระยะสั้นและได้รับการตอบรับจากกระแสสังคม หลังมีการเผยแผ่กิจกรรมบวชเณรภาคฤดูร้อนประจำปีทุกปี แสดงถึงการพัฒนาเยาวชนไทยในรูปแบบการบวชเณรภาคฤดูร้อน ส่วนสามเณรบวชในชุมชน แต่ไม่ประสงค์จะลาสิกขา วัดในชุมชน คณะสงฆ์ควรสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชนให้สามเณรได้สามารถใช้ชีวิตและเรียนร่วมกับเพื่อนเยาวชนในชุมชน ผ่านการจัดการศึกษาภาคบังคับ แต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนบางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษา กำหนดให้สามเณรได้เรียนตามเกณฑ์การจัดการศึกษาภาคบังคับควบคู่กับการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

การสนับสนุนให้เยาวชนได้เข้าศึกษาเรียนในระดับมัธยมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อให้สามารถบวชเรียนแล้วเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มสามเณรในสถานศึกษา เพิ่มสามเณรในวัด ควบคู่กับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอื่นๆ ผสมผสานกับการศึกษาปริยัติสามัญเป็นการวางรากฐานทางการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ซึ่งมีกฎหมายรองรับชัดเจน และคณะสงฆ์ควรประกาศนโยบายให้เจ้าอาวาสและไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด สนองงานคณะสงฆ์จัดหางบประมาณสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในแต่ละวัด ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เกิดการจัดกิจกรรมการศึกษาควบคู่กับการพัฒนาวัดพัฒนาชุมชน สร้างนวัตกรรมการใช้ความรู้ของพระภิกษุสามเณรแสดงถึงผลการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการเป็นศาสนทายาทที่ช่วยขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

การสร้างศาสนทายาทเพื่อเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ศาสนทายาท ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนธรรมจึงต้องมีความรอบรู้ สามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม ปลูกสร้างศรัทธาให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนจนเกิดความเลื่อมใส หันมาสนใจใฝ่ธรรม และดำรงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรมที่ถูกต้องและที่สำคัญสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงสร้างเกราะป้องกันภัยในยามที่สังคมกำลังเผชิญหน้ากับความผันแปรต่างๆ (ประภาส แก้วสวรรค์, 2562)

บทสรุป

วัดในประเทศไทยมีจำนวนมากแต่จำนวนพระสงฆ์สามเณรมีจำนวนลดลงส่งผลให้เกิดวัดร้างจำนวนมากรวมถึงวัดที่มีพระภิกษุสามเณรต่ำกว่า 5 รูปโดยเฉพาะช่วงออกพรรษา อีกทั้งพระสงฆ์ส่วนมากเป็นพระสงฆ์ผู้สูงอายุการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาเป็นไปได้ยากพระภิกษุหนุ่มวัยแรงงานส่วนมากบวชในระยะสั้นไม่สามารถขยายผลให้เกิดการสืบต่อพระพุทธศาสนาทั้งระหว่างบวชอยู่หรือลาสิกขาการสนับสนุนให้เกิดศาสนทายาทที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ หลายปีจำเป็นจะต้องบวชตั้งแต่สามเณรจนถึงการบรรพชาเป็นภิกษุสงฆ์ซึ่งทรงไว้ซึ่งความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อการเป็นศาสนทายาทและพฤติกรรมการบวชเณรในสังคมไทยยังคงได้รับความนิยมและศรัทธาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมบวชภาคฤดูร้อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายก่อให้เกิดพัฒนาการการเรียนรู้ของสามเณรเมื่อปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลนโยบายของคณะสงฆ์จะช่วยให้เพิ่มสามเณรอันเป็นศาสนทายาทที่สำคัญช่วยให้ทรัพยากรมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นและเมื่อสามเณรอุปสมบทเป็นพระภิกษุมีอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์สามารถดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ได้อย่างดีการเพิ่มศาสนทายาทจึงต้องเร่งดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มคลังข้อมูลสถิติ กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.สถิติบุคลากรและศาสนสถานทางศาสนาในประเทศไทย สถิติบุคลากรและศาสนสถานทางศาสนาในประเทศไทย. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://ittdashboard.nso.go.th/preview.php?id_project=56 [3 มกราคม 2568].
- ช.ธ. (ไทย)25/122/69 หมายถึง พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัมมบท [6.พิหารปทก เสฏฐิวัตร เรื่องพิหารปทกเศรษฐี]ภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 122 หน้า 69 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2538).พฤติกรรมการบวชของคนไทย. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- ชมรมธรรมธารา.ศาสนทายาท (บาลีวันละคำ 3,631). [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://dhamtara.com/?p=21872> [4 มกราคม 2568].
- ท่านพ่อลี ธัมมธโร.ญาติของพระศาสนา. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.dhammadharm.org/monktalk/dbview.php?No=528> [4 มกราคม 2568].พระมหาสมณ จินตโฆสโก.สามเณรตัวน้อย เต็มศาสนทายาท. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/2716534?gallery_id=1 [4 มกราคม 2568].
- ประภาส แก้วสวรรค์. (2562). “พิธีถวายทุนศาสนทายาทสืบสานและเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา พุทธศักราช 2562”. วารสารสายตรงศาสนา. 16(5) 33-37.
- ผู้จัดการออนไลน์.ชาวเน็ตชื่นชม! สามเณร 10 ขวบ ท่องปาฏิโมกข์ ผ่านใช้เวลาแค่ 45 นาที. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9660000076574> [3 มกราคม 2568].

- พระณัฐวุฒิ พันทะลี. (2563). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา เขตกลุ่มแม่น้ำโขง. 3(2) 44-55.
- พระมหาวุฒน์ สุวฑฒโก (บุญเสนอ). (2564). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับ คณะสงฆ์ไทย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ. 8(1) 324-335.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. (2515). พระปฐมสมโพธิกถา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรม บรรณาการ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2564). ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาประจำปี พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ : กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเลขานุการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ.